

האם תל אביב הופכת למאה שערים?

י"ב תשרי תשפ"ד

הרב תמיר גרנות

ראש ישיבת אורות שאול – תל אביב

בשכונת מאה שערים בירושלים אשה לא יכולה להסתובב כשהיא איננה לבושה לפי כללי הצניעות, אחרת תחטוף: צעקות, קללות, לפעמים יותר. עובר אורח חילוני צריך להיזהר שם, לא להרים קול, בטח לא להתקהל לקבוצה ברחוב.

במאה שערים חייל עם נשק הוא סדין אדום, ותהיה תגובה ל'פרובוקציה' אם חייל ייכנס לסמטאות השכונה או לבית כנסת.

למה זה כך? כי מאה שערים היא שכונה קנאית, והשורש של הקנאות הוא חרדה עמוקה של תושביה, שהחילונים, הציונים, ישפיעו עלינו, יגייסו את בנינו, יוציאו אותם ל'שמד'. חרדה מולידה קנאות, שמולידה שנאה, וקשורה תמיד בהכללות: כל מי שלא כמונו הוא אויב, וכולם אותו דבר.

בתל אביב של יום אחרי יום הכפורים, תפילה ברחוב נחשבת פרובוקציה, כמו אשה חשופה במאה שערים. תפילה בדיוק כמו שמתפללים אלפי שנים בכל בית כנסת יהודי, בעצם, עם הרבה פחות מגבלות הלכתיות, הרי זה ברחוב.

ואל תהיו נאיביים. מתפללים הותקפו מילולית ותפילות הופסקו בגסות לא רק בכיכר דיזנגוף ואצל ארגון ראש יהודי. גם במוקדים אחרים בהם מתקיימות תפילות כבר שנים, בדרום העיר במרכז ובצפונה, מתפללים בוזו, חטפו צעקות וקללות, ונאלצו להתקפל לבתים, וגם אז ההפגזה לא נפסקה. זה קרה גם ברמת אביב, ביפו, ובמקומות נוספים, שלא ירמו אתכם שזה רק בדיזנגוף ורק בגלל הרב שהוא או בגלל המחיצה, שהמטרה הודיעה שבפועל לא הייתה. המפגינים ניצחו במלחמת יום הכפורים של תל אביב, והשאירו מאות ואלפים דומעים, כואבים, המומים, לא מבינים.

בתל אביב של היום, תושבי תל אביב הדתיים, מתפללי בתי הכנסת והלומדים בבתי המדרש, חוששים לצאת לרקוד ברחוב עם ספרי התורה בחג שמחת התורה הקרב ובא, מחשש שמא יבוזו ספרי התורה ויתקפו המתפללים. התושבים הללו הם אנשים דתיים רגילים, שחיים בשכונת טובה עם שכניהם, חלקם תומכי רפורמה וחלקם מתנגדיה, ימנים ושמאלנים. הם פוחדים באמת, מפני שהם מרגישים שההתנגדות איננה לרפורמה, גם לא לכפייה דתית, הרי איש איננו כופה כלום, ומי שרוצה להתפלל אחרת, ולא סתם להרוס ולהזיק, יש לו עוד מאות ככרות בתל אביב לעשות זאת.

כן, כמו במאה שערים, גם בתל אביב נגע הקנאות מתפשט. וגם בתל אביב שורש הקנאות הוא חרדה עמוקה, תחושת איום, שמא ייגרמו לנו להניח תפילין, שהילדים שלנו חלילה יילמדו תורה, או שהמדינה תתפרק. האם לנגד עינינו מתפתחת בתל אביב חרדיות חילונית חדשה, מסוכנת?

אני לא יכול לומר שהחרדה התל אביבית מופרכת. יש לה סיבות עמוקות, היסטוריות ורוחניות, ויש גם מנהיגים דתיים, פוליטיקאים ואחרים, ששופכים לצערי שוב ושוב שמן למדורת החרדה. אשמים, ברוך ה', יש רבים.

אבל אני גם לא יכול לומר שהחרדה של מאה שערים איננה מוצדקת. הרי באמת הציונות גרמה לחילון אדיר, והצבא יש לו השפעה שלילית מבחינה דתית, ואנחנו ("היישוב הישן") היינו פה קודם והם הפולשים, ועוד ועוד.

חרדה, למרות שיש לה סיבות אמיתיות, היא מסוכנת מאד. והחרדה התל אביבית גם היא נגועה בהכללות ובהגזמות, כמו במאה שערים: כל הדתיים הם תומכי רפורמה ולכן הם אויבי הדמוקרטיה, הדת היא סכנה למדינה, ומשם הדרך לקנאות, לשנאה ולאלימות קצרה מאד.

ישיבת ההסדר אורות שאול, ישראל מסלנט 24 ת"א

טלפון 073-382-2095 Orot.Shaul@gmail.com www.ypt.co.il

וכאן הבן שואל: ההשוואה הזו איננה מתקבלת על הדעת! הרי תל אביב היא מעוז החופש והליברליות. הרי מותר בה הכול: היא מתירנית, היא מרכז של קהילות הלהט"ב, של תרבות מקורית ונועזת, של משפחות חדשות, של ניסויים רוחניים ואנושיים, של אומנות אוונגרד. הרי היא מאמינה בחופש ללא גבול, אז יכול להיות שאי אפשר להתפלל ברחוב תל אביב כמו בבית כנסת, פשוט כך? האם אנשים דתיים צריכים להיסגר בה בבתיים? האם כינוס לתפילה או מצעד עם ספר תורה הוא האיום על תל אביב? אני שואל ובוכה תוך כדי כתיבה.

אני משוכנע שמה שקרה ביום הכפורים איננו ביטוי של תל אביב האמיתית. אני בטוח שרובם ככולם של תושבי תל אביב הם ליברליים אמיתיים, ויהודים אמיתיים, אשר מכבדים את סמלי הלאום ואת המסורת המשותפת שלנו, חילוניים או דתיים.

בנימה אישית: לעולם לא אוכל לגור במאה שערים. אינני יכול לגור במקום שאין בו כבוד לאחר, ובמיוחד אינני יכול לחיות במקום שמה שמניע אותו הוא חרדה עמוקה ושהאקלים שלו רווי שנאה.

אני תל אביבי. אני דתי מאד (משתדל לפחות) וליברלי מאד (למען הסר ספק, ליברלי: תומך נלהב בזכויות הפרט, בחופש הביטוי, ומתנגד מאוד לכפייה בכל צורותיה). אני גר בתל אביב כי אני מאמין שהיא מקום שאפשר להיות בו בחופש אמיתי, וללא חרדה. ואני מאמין שאפשר לשוחח כאן אחד עם השני, ושיש כבוד, לאחר, לחופש של כל אחד להביא לידי ביטוי את אמונותיו.

לפני שנה בשמחת תורה, בני, שהוא קצין בשריון, התלווה עמנו לתהלוכת הריקוד עם ספרי התורה ברחובה של תל אביב כשהנשק האישי שלו על כתפו. עצר לידו אדם עם אפנוע והטיח בו: למה אתה מסתובב עם נשק בתל אביב, מה זה הפשיזם הזה? תחזור להתנחלות שלך, הוסיף, תוך כדי שהוא מצלם אותו (כזכור – אנחנו גרים בתל אביב). מה זה משנה שהנשק היה אתו פשוט מפני שאסור לפי הוראות הצבא להשאיר אותו בבית.

לפני פחות משנה אותו בן עם אותו נשק, שכזכור הוא קצין בשריון, נכנס בטעות להתפלל תפילת שבת בבית הכנסת של חסידי תולדות אהרון במאה שערים. אחרי מבטים נזופים ואחרי גערות בין שפם לזקן: מוקצה, מוקצה, ועוד כמה ביטויים לא נעימים, ניגש הגבאי ואמר לו: כדאי שתצא מכאן, אחרת יהיה רע...

אז בשני מקומות בארץ קצין צה"ל עם כיפה ונשק עלול להיות מותקף: בתל אביב ובמאה שערים...

תל אביבים יקרים, מנהיגים ואנשים פשוטים. אני יודע שמה שקרה ביום הכפורים איננו מייצג את רובכם. הסבירו לי שזה מיעוט קיצוני. אני מבקש, מתחנן, אל תתנו למיעוט הקולני הזה להשתלט על השיח ולהפוך את תל אביב למבצר חילוני-קנאי. הנזק יהיה עצום. שמרו על תל אביב ליברלית באמת, לאומית באמת ומכבדת באמת, כמו שהייתה תמיד. תעצרו את הטירוף הזה. קנאות אנטי דתית לא רק שאיננה ליברלית בשום מובן, אלא כשהיא עוברת את הגבול היא הופכת לשנאת היהדות לשמה, והיא נראית דומה מדי לאנטישמיות. וזה כואב, כואב.

מותר וחשוב להפגין נגד הממשלה, נגד הרפורמה. אסור להפגין נגד תפילה, אסור לבזות מתפללים או ספרי תורה. אם זה ימשך, זה ייפגע אנושות גם בחלק הצודק והאמיתי של המחאה. אבל לא רק על דרך השלילה. בואו נאמר כולם יחד, דתיים וחילוניים בתל אביב:

"אנחנו ליברלים ואנחנו יהודים. אנחנו מכבדים, אנחנו רוצים בקיום המסורת שלנו בארץ הזו, בעיר היקרה הזו" גם אם יש לנו הערה כזו או אחרת על התפילה, לא נפריע לה, לא נבזה אותה ואת האנשים שהתפילה יקרה להם.

בואו נחפש יחד הזדמנות קרובה לתקן את הקלקול. בעוד שבוע וחצי חג שמחת תורה והקפות שניות, שנולדו לפני 80 שנה בתל אביב, ומשם התפשטו ההקפות עם ספרי התורה לכל הארץ. אינני רוצה להציע כלום, אך אני קורא למנהיגי הקהילות והארגונים החילוניים וליברליים בעיר, למנהיגי הציבור, הפוליטיים והאחרים – תרימו את הכפפה! בואו נחפש הזדמנות קרובה לחגוג יחד כולם - בשמחה, בכבוד, באהבה. נשהה את ההפגנות החשובות לשבוע. בואו נחפש הזדמנות משמעותית לתקן, לשדר מסר אחר: שאנחנו מכבדים, את עצמנו, את זולתנו, גם את החולקים עלינו, את היהדות, את התורה שלנו, גם אם בפועל עמדותינו המעשיות לגביה חלוקות. למרות הכל – יש סיכוי לאהבה!

תמיר גרנות

ישיבת ההסדר אורות שאול, ישראל מסלנט 24 ת"א

טלפון 073-382-2095 Orot.Shaul@gmail.com www.ypt.co.il